

Doctor habilitat în istorie, conferențiar cercetător la Institutul de Istorie al Ministerului Educației, Culturii și Cercetării. Domeniul de interes: istoria românilor, istoria localităților, monumentelor de istorie, geografie și demografie istorică. Cărți publicate: *Istoria Românilor. Epoca medievală*, București: Cartier istoric, 1999. *Din istoria Transnistriei*, Chișinău: Civitas, 2001; *Târguri și cetăți din sud-estul Moldovei (secolul al XIV-lea – începutul secolului al XIX-lea)*, Chișinău: Prut Internațional, 2004; *Din istoria sudului Basarabiei*, Chișinău: Civitas, 2007.

Ion CHIRTOAGĂ

EVENIMENTE POLITICE DE LA EST DE CARPAȚI DE PÂNĂ LA 1400, REFLECTATE ÎN FOLCLORUL PĂSTORESC

În studierea istoriei spațiului românesc de la est de Carpați cercetătorii întâlnesc greutăți deosebite, mai ales, în privința perioadei de până la 1400 din cauza insuficienței de surse documentare interne. Ele sunt înlocuite parțial cu referiri fragmentare din sursele străine, legende culese de către cronicarii moldoveni în perioada imediat următoare, materiale arheologice ș.a. În cele ce urmează vom încerca să depistăm unele informații suplimentare, ce se conțin în baladele păstorești, culese de specialiștii în domeniul folclorului de la locuitorii unor regiuni istorice românești și editate în diferite perioade de timp. În această ordine de idei se evidențiază diferite variante ale baladei *Miorița*, depistate de cercetători, în funcție de caracterizarea acțiunilor eroilor principali, diferă de la o regiune la alta.

Balada *Miorița* și alte opere păstorești reflectă în formă artistică evoluția socială și politică a societății românești pe parcursul unei perioade îndelungate de timp. În secolele VIII–IX, în societatea românească se derula procesul de trecere de la proprietatea comună asupra pământului arabil (la plugari), a vitelor (la păstori) a familiei mari la cea mică, la obștea vecinală. Acest proces a durat o perioadă relativ mare de

timp. Atunci se profila o primă fază de împărțire a patronimiei, a proprietății tatălui decedat între feciorii acestuia. Însă partajarea unei proprietăți comune la doi-patru feciori însemna subminarea unității economice prospere cu urmări imprevizibile pentru destinul tuturor membrilor familiei mari. Pentru a evita distrugerea unității economice prospere, în faza inițială s-a încercat păstrarea ei prin moștenirea feciorului mai mare (procesul fiind numit majorat) ori a fiului mai mic (minorat). În practica mai multor popoare, inclusiv a celui român, de obicei, proprietatea tatălui era moștenită de feciorul cel mic. Trep-tat, în spațiul carpato-danubiano-pontic se constituia mecanismul de transmitere a moștenirii proprietăți familiei mari patriarhale în condiții istorice noi.

De obicei, această transmitere a proprietății familiei mari se efectua de către tatăl aflat pe patul de moarte. În caz că tatăl nu reușea să transmită moștenirea unuia din feciori, între aceștia puteau apărea conflicte aprigi, cazuri dramatice, când doi frați se uneau împotriva celorlalți, ori celui alt pentru a obține o moștenire mai consistentă. Uneori conflictul ajungea la un final tragic. Acest fenomen a fost consemnat prin

apariția în spațiul intracarpatic a unui subiect de baladă, care reflecta unirea a doi frați mai mari, care încercau să-l lipsească de moștenire pe cel mic, asasinându-l. Subiectul respectiv s-a extins și în spațiul extracarpatic, fiind completat cu procese, fenomene și amănunte dintr-un areal geografic și administrativ mai restrâns [1, p. 35].

Chiar de la început trebuie de menționat faptul că balada *Miorița* constituie o acumulare a tradițiilor culturale a poporului român, care s-au sedimentat pe parcursul a mai multor secole. Înregistrată în secolul al XIX-lea, această capodoperă sintetică conține mai multe straturi care păstrează elemente din evoluția poporului nostru de la comuna gentilică a geto-dacilor până la constituirea unei societăți medievale dezvoltate. Către perioada de finalizare a constituirii statului la românii din spațiul extracarpatic în secolul al XIV-lea, balada avea un subiect bine conturat, în care doi frați mai mari, din invidie, îl omorâra pe cel mai mic, dar mai bogat. Cu trecerea timpului, acest subiect a obținut noi contururi, influențate de evenimentele politice care au avut loc în diferite zone istorice ale spațiului carpato-danubiano-pontic (românesc), protagoniștii având denumiri locale (mărginean – în Transilvania, loviștean – în Țara Românească), etnonim (armean – mari liveranți de ovine) ș.a.

La est de Carpați, cei trei frați reflectați în balada *Miorița* au fost întruchipați prin trei personaje, care reprezentau tot atâtea regiuni distincte din spațiul românesc: un transilvănian, numit ungurean, un vrâncean de la curbura Carpaților Răsăriteni și un moldovean, la fel din arealul de la est de aceiași munți, dar reprezentând doar o parte din ceea ce ulterior va constitui țara românească din spațiul carpato-nistrean. Primii doi, care l-au ucis pe al treilea, reprezentau regiuni istorice aflate de ceva timp sub autoritatea Ungariei, îndeplinind poruncile regelui acestei țări. Din teritoriul românesc sub dominația ungară, mai întâi, a nimerit spațiul intracarpatic, numit Transilvania ori Ardeal. La mijlocul secolului al XIV-lea, sub dominația ungară a nimerit un teritoriu de la curbura Carpaților, unde ulterior s-a format regiunea

Vrancea cu anumite particularități geografice și sociale, dar și structura teritorială din valea Moldovei cu centrul la Baia.

Este bine cunoscută varianta baladei *Miorița* depistată în secolul al XIX-lea de Aleco Russo și publicată de Vasile Alecsandri: „Pe-un picior de plai,/ Pe-o gură de rai,/ Iată vin în cale./ Se cobor la vale/ Trei turme de miei/ Cu trei ciobănei./ Unu-i moldovan,/ Unu-i ungurean/ Și unu-i vrâncean./ Iar cel ungurean/ Și cu cel vrâncean,/ Mări, se vorbiră,/ Ei se sfătuiră/ Pe la-apus de soare/ Ca să mi-l omoare/ Pe cel moldovan,/ Că-i mai ortoman/ Ș-are oi mai multe,/ Măndre și cornute,/ Și cai învățați/ Și câni mai bărbați” [2, p. 3]. Precum s-a menționat anterior, cei trei ciobănei reprezentau tot atâtea regiuni istorice românești, care, în diferite perioade istorice, au nimerit sub autoritatea ungară. Cocomitent, subliniem faptul că în această variantă a baladei păstorești fratele mai mic dar bogat avea „cai învățați”, adică erau utilizați ca forță de tracțiune.

În nordul spațiului intracarpatic se manifestau unii nobili români care aveau atitudini diferite față de politica internă și externă a regalității ungară. Aceasta avea loc pe fundalul unui proces de limitare a drepturilor românilor de confesiune ortodoxă într-un stat dominat de catolici. Unii nobili opuneau o rezistență dâră în fața dominației străine, care tot mai mult se impunea în regiune, unde se mai păstrau reminiscențele autonomiei românești locale, a credinței și obiceiurilor strămoșești. Aceștia tot mai intens erau marginalizați de puterea oficială ungară, fiind impuși să-și încerce norocul pe alte meleaguri românești, unde atare acțiune se mai putea întreprinde [3]. Iar alți nobili români, pentru a supraviețui din punct de vedere social, încercau să fie mai loiali față de rege, să adopte nume maghiarizate cum ar fi cel de Dragoș în loc de Drag și chiar ritul catolic. La mijlocul secolului al XIV-lea sunt menționați câțiva nobili români, cu numele maghiarizat Dragoș care erau gata să execute ordinele regilor unguri întocmai, acționând chiar și împotriva confrăților lor de origine daco-romană de pe ambele versante ale Carpaților. Spre exemplu, în 1359

Dragoș din Giulești a participat la campania de reprimare a răscoalei de la Baia, străduindu-se să manifeste devotamentul față de rege, care în 1349, la Giulești î-l restabilise în drepturi de proprietar pe tată-l său Gyiula și cei șase fii ai săi [4, p. 428]. În așa mod, în Maramureș, o parte din nobilii locali se manifestau ca slugi credincioase ale regatului ungar. Din această cauză, în folclorul românesc, nobilul maramureșan din categoria loială coroanei Sf. Ștefan figurează sub numele generalizat de *ungurean*.

În a doua treime a sec. al XIV-lea regalitatea ungară promova o politică de extindere a autorității sale la est de Carpați. Aici trepatat se constituiau structuri administrative supuse coroanei Sf. Ștefan, care se suprapuneau pe cele românești locale. Una dintre ele s-a format la curbură Carpaților, numită ulterior Vrancea. În 1344 mongolo-tătarii au atacat Transilvania, acțiune care se înscrie perfect în cadrul războiului dintre coaliția de la Wyszegrad și Hoarda de Aur, susținută de lituanieni. Drept răspuns, în 1345, comitele secuilor Andrei Lackfi a întreprins o campanie militară la est de Carpați, unde a înfrânt o ceată de ostași ai Hoardei de Aur, care s-a refugiat spre mare, adică în direcția sud-estului spațiului carpato-nistrean. În lupte a căzut și o căpetenie locală numită Athlamos [5, p. 311-313, 316]. Se pare că acest Athlamos ar fi fost Toma Alimoș din basmele populare, fiind eventual, de origine română.

Campania victorioasă a unui detașament militar al statului ungar la est de Carpați a creat o nouă perspectivă istorică pentru regalitate și Curia papală în această zonă. Deși inițiativa anterioară a regelui ungar de atunci Carol-Robert din 1332 de a crea episcopia Milcovei [6] a eșuat, în noua conjunctură internațională, feciorul acestuia, Ludovic I, susținut de mama sa Elisabeta, a reiterat doleanța purtătorilor coroanei Sf. Ștefan de a duce la bun sfârșit intenția predecesorilor săi. În acest context, la 29 martie 1347 papa Clement al VI-lea autoriza pe arhiepiscopul de Caloccea să înființeze episcopia Milcovei [7, p. 39], ca un prim pas spre extinderea influenței regalității ungare și Curiei papale la est de Carpați, în apropierea curburii acestor munți.

În prima jumătate a secolului al XIII-lea, iar apoi în anii '40 ai celui următor, în teritoriul ocupat de la curbură Carpaților regatul ungar a creat structuri militar-administrative, subordonate coroanei Sf. Ștefan. Deja peste circa 10 ani ele puteau să participe la anumite acțiuni de reprimare a răscoalei românilor din valea Moldovei. Drept dovadă servește faptul că în balada *Miorița* se menționează că la asasinarea unui *moldovean* [8] ar fi participat un frate *ungurean* [9] și altul *vrâncean*. Adică răscoala din Baia ar fi fost reprimată de ungureni (în frunte cu Dragoș, supus regal din Maramureș) și vrânceni (în frunte cu un nobil, numele căruia n-a fost depistat). Prin urmare, identificarea evenimentului reflectat în balada *Miorița* completează sursele istorice nu prea numeroase despre evenimentul tragic din 1359. Deci, la reprimarea răscoalei din valea Moldovei ar fi participat și unii locuitori de la est de Carpați, eventual de origine ungară (în prezent numiți ceangăi), așezați la est de Carpați în diferite perioade istorice. Dar nu-i exclus că printre participanții la evenimentul din valea Moldovei să fi fost și unii români de la curbură Carpaților în frunte cu un nobil, care administra teritoriul în cauză, subordonat de ceva timp coroanei Sf. Ștefan. Apropos, aici e cazul să menționăm că la sud de Carpați, nobilul care unea câteva comunități rurale din valea unui râu se numea jude ori cnez, iar cel ajuns în fruntea a două și mai multe structuri teritoriale de acest fel, având și împuterniciri militar-administrative, era desemnat cu titlul de voievod. În Maramureș atât conducătorul unei structuri teritoriale, cât și cel aflat în fruntea unei formațiuni statale erau desemnați cu numele de voievod. Din această cauză și în valea Moldovei ori la curbură Carpaților cel desemnat de regalitatea ungară sau ajuns voluntar pe post de conducător al unei structuri teritoriale mai des era numit voievod.

Revenind la importanța baladei ca sursă istorică pentru studierea evenimentelor din 1359 și că alături de Dragoș din Giulești ar fi participat și unii locuitori de la curbură Carpaților se poate de observat că, într-un anumit fel, această concluzie este confirmată indirect și de

cronica poloneză a lui Ioan Dlugocz, referitoare la alt eveniment, care ar fi avut loc în același an, 1359. Conform relatărilor lui Ioan Dlugocz, în 1359, la moartea unui oarecare Ștefan dintr-o formațiune statală de la est de Carpați, au izbucnit lupte dintre feciorii acestuia, Petru și Ștefan. Petru, cel mai mic, ar fi reușit să obțină scaunul, beneficiind și de susținerea „ungurilor provinciali” [10, p. 63-64]. Aici apare întrebarea, cine erau acești „unguri provinciali”? Nu cumva erau aceiași supuși ai regalității ungare din Maramureș și de la curbura Carpaților? Un răspuns afirmativ ar confirma încă odată poziția că vrâncenii de la curbura Carpaților ar fi participat și la reprimarea mișcării populare din valea Moldovei din 1359, împreună cu maramureșenii. Pe de altă parte, aceste două informații ne face să observăm că în teritoriul de la curbura Carpaților s-au constituit structuri administrative, care puteau să îndeplinească diferite misiuni ale coroanei Sf. Ștefan, inclusiv de ordin militaro-polițienesc.

Se mai poate de observat că în a doua treime a secolului al XIV-lea, în valea Moldovei la putere a ajuns Dragoș, devenit voievod în subordonarea regelui ungar. În acest context se poate de presupus că, în urma campaniei comitelui secuilor Andrei Lackfi din 1345, și la curbura Carpaților s-ar fi constituit o structură administrativă în frunte cu un conducător cu obligații militare. Îndeplinirea obligațiilor de ordin militar din 1359 presupunea numirea în fruntea administrației de la curbura Carpaților a unui voievod la fel de origine română [11]. Cu acest nume Dragoș a fost desemnat un voievod neidentificat în baza documentelor autentice, care ar fi fost „întemeietorul” Țării Moldovei. Șt. S. Gorovei [12, p. 25], în baza cronicii călugărului franciscan Ioan, inclusă în *Chronicon Dubnicense*, a opinat că evenimentul în cauză ar fi avut loc între 2 februarie 1345 și primăvara 1354. Ș. Papacostea consideră că evenimentul a putut avea loc între 1343, în cadrul campaniei regelui Ungariei Ludovic I de Anjou împotriva mongolo-tătarilor la est de Carpați până în primăvara 1354. Atribuind lui Dragoș și Sas 16 ani de domnie, scăzuți din 1363, anul probabil

de la începutul domniei lui Bogdan I, a fost stabilit anul 1347 ca dată a începutului stăpânirii lui Dragoș la est de Carpați. În baza unui document al regelui din 20 martie 1360 se poate de presupus că legendarul Dragoș ar fi fost în fruntea românilor din valea Moldovei. Însă spațiul administrat de adeptul coroanei Sf. Ștefan era limitat deoarece conform relatărilor lui Misail Călugărul din *Cronica* lui Grigore Ureche „a fost domnia ca o căpetenie” [13], adică nu depășea valea Moldovei. Anul instalării lui Dragoș în valea Moldovei ar fi coincis cu întemeierea episcopiei Milcovei din 1347. Din valea Moldovei, de la orașul numit Baia acesta ar fi încercat să-i alunge pe tătari din Siret, lucru incredibil deoarece în acea localitate n-au fost depistate urmele unei dominații directe și rămășițe ale culturi orientale ca, spre exemplu, la Orheiul Vechi și Costești, orașe ale Hoardei de Aur. Dar afirmația dată face tangență cu cea a lui Ioan Dlugocz despre implicarea „ungurilor provinciali” în luptele pentru putere dintre feciorii lui Ștefan, eveniment care ar fi putut avea loc în Siret, centrul unei formațiuni statale românești din perioada vizată. Dragoș ar fi decedat în 1354, însă nu se cunoaște unde a fost înhumat, deși s-a susținut că a fost înmormântat la biserica de la Volovăț. În afară de mărturia legendare surse istorice credibile în favoarea lui Dragoș n-au fost depistate [14, p. 413-415].

Se presupune că în 1349 ar fi murit Sas, care deja de câțiva ani conducea formațiunea teritorială din valea Moldovei. La moartea lui Sas, între fiii acestuia ar fi putut izbucni lupte pentru putere, soldate cu intervenția regatului ungar. Drept dovadă servește faptul că în 1359 Ștefan, fiul lui Sas, este menționat ca nobil polonez și proprietarul unei moșii din Ruboticze(?) din ținutul Sanok din Galiția, fiind sub protecția regelui polonez Cazimir cel Mare de prin anul 1349 [15, p. 63].

Spre finele anilor '50 ai secolului al XIV-lea, situația internă și externă a Hoardei de Aur din nou s-a agravat, destabilizând-o și pe cea din spațiul carpato-nistrean. După moartea hanului Geanibek (1342-1347), în ulusul lui Giuci s-a început o perioadă nouă de lupte pentru putere.

De instabilitatea politică internă a Hoardei de Aur au profitat vecinii de la hotarele de vest ale spațiului mongolo-tătar. În 1358, Ludovic de Anjou a încercat să-și facă un culcuor spre Dunăre, oferind privilegii negustorilor Brașovului. În 1359, la est de Carpați, în valea Moldovei ar fi izbucnit o răscoală, eventual, împotriva dominației ungare. În același an, din ordinul regelui Ludovic I de Anjou, Dragoș, voievodul din Maramureș, a reprimat această răscoală populară, restabilind dominația coroanei Sf. Ștefan în valea Moldovei. Drept dovadă servește diploma regelui Ludovic din 20 martie 1360, prin care l-a răsplătit pe Dragoș din Giulești pentru reprimarea răscoalei menționate [14, p. 419]. În diplomă se accentuează faptul că Dragoș din Giulești ar fi contribuit la „restabilirea țării noastre [15] moldovenești”, unde mai mulți români răzvrățiți (olahos rebellantes) au fost readuși pe calea credinței datorate suzeranului ungar. În rezultatul săpăturilor arheologice s-a demonstrat că, în jurul anului 1359, Baia a suferit din cauza unui incendiu de proporții, care ar fi avut loc în timpul anumitor lupte. Evenimentul s-a produs concomitent cu o acțiune similară îndreptată împotriva sârbilor [16, p. 29].

În a doua jumătate a secolului al XIV-lea, la est de Carpați au avut loc și alte evenimente importante. Deși în 1359 răscoala de la Baia a fost reprimată, în spațiul românesc se intensifica mișcarea pentru afirmarea națională a băștinașilor, utilizându-se schimbările în conjunctura internațională. În 1362/1363, la Apele Albastre lituanienii au înfrânt pe trei „emiri tătari,” Kutlubuga (din Crimeea), Kacibei (de pe cursul inferior al Nistrului) și Dimitrie [5, p. 325]. După înfrângerea „emirilor” menționați la Apele Albastre, mongolo-tătarii din apropierea cursului inferior al Nistrului în frunte cu Kacibei s-au refugiat la est de râul Don [5 p. 326]. Dimitrie [17] a revenit la locul său de trai de pe cursurile inferioare ale Siretului și Prutului. După ce mongolo-tătarii nomazi au părăsit teritoriul din nord-vestul spațiului pontic, în regiune a început să se întărească Dimitrie, sub autoritatea căruia se afla o populație creștină prioritar de origine română cu adau-

suri turanice de pe cursurile inferioare ale Siretului și Prutului. De această situație nouă s-a folosit Bogdan, voievodul rebel din Maramureș, care în 1363 ori cel târziu în 1364 a reușit să-l elimine de la putere pe exponentul dominației ungare din valea Moldovei. În diploma regelui Ludovic de Anjou din 2 februarie 1365, se menționa că Balc, fiul lui Sas, l-a slujit pe rege „nu fără vărsarea sângelui său însuși și îndurarea de răni cumplite și cu moartea crudă a fraților și a rudelor sale și a multor slujitori de ai lui”. Însă lupta pentru putere din valea Moldovei nu s-a terminat în folosul exponentului dominației străine. Aici la putere au venit persoane de orientare națională. „Balc și cu frații săi rămași în viață, Drag, Dragomir și Ștefan” au fost nevoiți să se refugieze sub protecția regelui „lăsându-și în urmă părinții săi scumpi și foarte multe rude ca și toată averea lui, a venit din țara noastră moldovenească în regatul nostru al Ungariei, în sânul iubirii noastre” [4, p. 420]. La est de Carpați, în prizonieratul lui Bogdan ar fi rămas Sas și cu doamna sa și alte rude ale lui Balc. Această supoziție nu e sigură, deoarece Sas cu „doamna sa” puteau să rămână și ca persoane înhumate în valea Moldovei, într-o perioadă anterioară evenimentelor. Situația politică a românilor din nord-vestul spațiului carpato-nistean era ușurată de faptul că regalitatea ungară era pusă în dificultate de evenimentele de la sud de Carpați și din Balcani. La Timișoara, Ludovic de Anjou pregătea o armată mare, eventual, pentru a interveni în evenimentele de la est de Carpați. Însă ea era ținută în șah de Vlaicu, care urcase pe tronul Țării Românești fără aprobarea regalității ungare [4, p. 429-430]. Luptele pentru cucerirea Vidinului și readucerea Țării Românești în cadrul politicii externe a regalității ungare a durat câțiva ani [7, p. 54-55]. Se presupune că Bogdan I ar fi încercat să obțină o recunoaștere internațională a Moldovei prin intermediul Patriarhiei de la Constantinopol. În acest scop a fost întemeiată episcopia de la Rădăuți cu hramul Sf. Nicolae. Însă Bizanțul se afla într-o situație internă și externă dificilă și Patriarhia nu avea timp și voință să se implice în problema menționată cu substrat profund militar și politic [10, p. 98].

Evenimentele din spațiul extracarpatic ieșeau de sub controlul regalității ungare, ea nefiind în stare să facă față noilor provocări. În așa mod, valea Moldovei a evitat o nouă invazie ungară pustiitoare, Bogdan obținând răgazul necesar pentru a se întări în proaspăta entitate politică în curs de constituire.

Uneori, și balada *Miorița* este utilizată în scopuri politice cum ar fi cel al justificării „moldovenismului primitiv”. Promotorii acestui curent ideologic conjuncturist, pornind de la faptul că subiectul baladei ar fi apărut în secolele VIII-IX, ajung la o concluzie năstrușnică că moldovenii ar fi existat cu mult până la 1359, când potrivit altei legende controversate s-a format statul lor de la est de Carpați. De fapt, balada *Miorița* ar conține trei straturi. În primul strat și-ar găsi reflectare procesele sociale din secolele VIII-IX, care se află la temelia baladei menționate și constituie elementul național al operei folclorice. Cel de al doilea nivel reflectă evenimentul tragic din 1359, din valea Moldovei. Pe parcursul următoarelor secole, până când a fost culeasă de Aleco Russo și publicată de Vasile Alecsandri, s-au precizat numele personajelor baladei, alături de ungurean și moldovean apărând cel de vrâncean, necunoscut în documentele istorice anterioare secolului al XV-lea.

Iar în ținutul Vrancea a fost depistată o baladă pastorală cu titlul ad-hoc „Pe drum în desiș”, în care subiectul referitor la cei trei ciobănei este prezentat puțin modificat: „Pe drum în desiș,/ La vechi aluniș,/ Merge hăulind,/ Merge chiuind/ Trei ciobănei/ Cu trei turme de oi:/ Unu-i ungurean,/ Unu moldovean,/ Iar cellant vrâncean./ Cel ungurean/ Și cel moldovean,/ Ei se vorobiră/ Și se sfătură/ La apus de soare/ Ca să mi-l omoare/ Pe cel vrâncean,/ Că are oi multe,/ Multe și cornute,/ Iepe fătătoare/ Și vaci mulgătoare,/ Cai neînvațați,/ Boi neînjuțați/ Și câni mai bărbați,/ Bani nenumărați” [2, p. 23-24]. Din această variantă, culeasă la curbură Carpaților, pe post de persoană sacrificată este nu moldoveanul ca în varianta culeasă de Aleco Russo și publicată de Vasile Alecsandri, ci vrânceanul. De data aceasta noi nu avem informații suplimentare pentru a indentifica evenimentul

tragic, care a avut loc la curbură Carpaților în perioada dominației ungare în regiune. Întrucât și în această nouă variantă a baladei *Miorița* ca și în prima, cunoscută de publicul românesc deja de aproape două secole, sunt prezenți cei trei ciobănei ai operei în cauză, se poate de presupus că o eventuală campanie comună a ungurenilor, susținuți de moldoveni, contra vrâncenilor ar fi putut avea loc în perioada dominației coroanei Sf. Ștefan la Baia. Precum s-a menționat anterior, dominația ungară în valea Moldovei ar fi început în 1347 și ar fi durat până în 1363 (ori cel târziu în 1364), când administrația familiei dragoșeștilor, supusă străinilor, a fost înlocuită cu cea a bogdăneștilor mai mult sau mai puțin independentă [12, p. 25]. Deși în sursele istorice interne și externe, la curbură Carpaților nu este menționată nici o mișcare populară din această perioadă de timp, totuși și aici puteau avea loc anumite proteste ale localnicilor, îndreptate împotriva dominației regale în această regiune. Această mișcare socială putea fi reprimată de o eventuală coaliție dintre maramureșeni (ungureni) și moldoveni. Iar evenimentele menționate și-au găsit reflectare în folclorul păstoresc local. Cel puțin, se poate de presupus că și locuitorii de la curbură Carpaților nu rămâneau indiferenți față de dominația străină, poate, preluând exemplul celor din valea Moldovei din 1359. Însă din porunca coroanei Sf. Ștefan ei ar fi fost strâmtorați de maramureșeni (ungureni) și formațiunea teritorială cu centrul la Baia. În această variantă a baladei *Miorița* mai apare și o particularitate de gen economic. În ea se menționează că spre deosebire de moldoveanul din prima variantă, care dispunea de „cai învățați”, vrânceanul din cea de a doua avea „Cai neînvațați,/ Boi neînjuțați”. Adică, la curbură Carpaților deja în secolul al XIV-lea se creșteau boi și cai pentru a fi vânduți în calitate de „carne vie”, eventual, la piața urbană din Brașov. Dacă ar fi fost menționați doar „Boii neînjuțați” s-ar putea presupune că acest pasaj reflectă o situație din perioada următoare, când bovinele moldovenești erau vândute în calitate de „carne vie” pe piața europeană. Însă cabalinele în calitate de „carne vie” puteau fi vândute doar în condițiile

secolului al XIV-lea. Anume, până în secolul al XIV-lea, în spațiul românesc carnea de cal putea fi căutată în mediul mongolo-tătarilor dar, eventual, și al ungarilor [18], unde tradițional cabalinele puteau fi utilizate nu numai ca vită de tracțiune ci și ca o importantă sursă alimentară consistentă. Anume, în urma vinderii cailor „neînvățați” și boilor „neînjuțați”, cu prioritate, la piața din Brașov au fost obținuți acei „bani nenumărați”, despre care se menționează direct în balada *Pe drum în desiș*.

În valea Sucevei caracterul evenimentelor politice din această perioadă diferă esențial față de cele de la curbura Carpaților și de pe malurile râulețului Moldova, reflectat și în folclorul păstoresc. În valea Sucevei subiectul ciobănașului are o conotație mai mult socială decât politică. Până în prezent a fost publicată o legendă, intitulată *Ciobanul* [2, p. 36-39], în care se relatează că după venirea unui păstor de munte, fetele dintr-un sat din Valea Sucevei s-ar fi transformat, cu ajutorul Domnului de Sus, într-o turmă de oi, ajunsă în stăpânirea crescătorului de vite carpatin. În așa mod, printr-o minune, peste noapte un cioban venit din Carpați a ajuns să fie bogat, devenind stăpânul unei turme mari de oi. Împotriva celui venit s-au coalizat șapte flăcăi locali, care l-au ucis, iar mioarele au redevenit fete mândre și frumoase. Dacă mergem pe filiera păstorească se poate de observat că vara, în Carpați stăpânii unor turme de ovine pășteau vitele pe povârnișurile alpine, iar pe timp de iarnă ei utilizau în acest scop pășunile de pe malurile Mării Negre, Dunării și altor râuri cu condiții naturale mai favorabile pentru întreținerea lor în perioada rece a anului. Un atare mod de viață se numește transhumant. De obicei, modul de utilizare a pășunelor pe timp de vară de către păstorii transhumanți era rezolvat în mod amiabil. Însă și aici puteau apărea unele neînțelegeri dintre localnici și cei veniți de peste munți, soldate, eventual, cu evenimente tragice. Dacă mergem pe filiera politică, atunci e cazul să menționăm, că până în prezent n-au fost depistate surse documentare, prin care s-ar atesta prezența administrației regelui ungar la Suceava. Dar nu-i exclus faptul că și aici să fi

avut loc vre-o luptă pentru putere dintre unii potentăți locali, de care ar fi încercat să profite „ungurii provinciali” pentru a institui administrația coroanei Sf. Ștefan ca și în cazul fraților Petru și Ștefan, descris succinct de Ioan Dlugocz [10, p. 63-64]. Sau, mai degrabă, cel venit din spațiul intracarpatic era un imigrant venit din propria inițiativă pentru a nu se mai afla sub dominația ungară, ci într-un teritoriu, care de ceva timp era liber de orice stăpânire opresantă străină, inclusiv mongolo-tătară. Anume, teritoriu de la est de Carpați, liber de dominația străină, devenea atractiv pentru ungurenii de origine română. Dar aici deja ei se confruntau pe neașteptate cu aspectul social al problemei, când oamenii simpli nu priveau cu ochi buni pe cei veniți, care urmau să utilizeze resursele funciare ale comunității, iar nobilimea locală – concurenți în perceperea unei eventuale rente de la contribuabili.

Două subiecte interesante sunt abordate în balada *Costea* [2, p. 88-95], editată în seria *Cântecelor populare oltenești*. Unul dintre ele se referă la câmpia din sudul spațiului pruto-nistean. De obicei, această câmpie este numită Bugeac indiferent dacă evenimentul se referă la sec. XVIII-XIX ori la o perioadă anterioară. Însă termenul Bugeac nu poate fi utilizat referitor, spre exemplu, la perioada medievală timpurie, deoarece el a apărut la finele secolului al XVI-lea, desemnând un teritoriu mic, aflat între lacul Sasâc (la vest) și râul Alcalia (est). În secolul al XVII-lea nogaii din neamurile Orac oglu și Or-Mehmed oglu, alungați de către calmăci de la est de râul Volga în spațiul nord-pontic, au încercat de mai multe ori să se întărească în teritoriul de la vest de cursul inferior al Nistrului, care se mai afla sub autoritatea domnului Țării Moldovei cu resurse limitate de apărare și aflată sub dominația otomană. În 1666 Poarta a permis nogailor din neamurile Orac oglu și Or-Mehmed oglu să locuiască pe teritoriu, cuprins între Valul Traian de Sus (la nord) și râul Ialpug (vest), care până atunci s-a aflat sub autoritatea domnului Moldovei. În 1673 Poarta a reconfirmat aflarea nogailor neamurilor menționate în hotarele de pe malul Ialpugului și Valul Traian de Sus, teritoriul

dintre Sasâc și Alcalia, numit anterior Bugeac, formând kadiatul cu centrul la Tatarbunar sub administrația otomană. După 1673 cu numele Bugeac a început să fie desemnat teritoriul care la vest și nord se mărginea cu spațiul rămas sub autoritatea domnului Moldovei, iar la est și sud – cu kadiatele Chilia, Tatarbunar, Cetatea Albă etc. Pentru a evita unele confuzii inerente pentru perioada de până la 1673 câmpia aflată în discuție noi am numit-o ba „de la sud de Codri” [19, p. 173], ba „a Căușenilor”, ba „de la sud de Valul Traian de Sus”. Însă în legenda *Costea* este un pasaj cu termenul, care ar putea rezolva mai reușit dilemele menționate. „Departate, vere, departe/ Și nu prea foarte,/ Pe câmpul Tighinei...” [2, p. 88]. Cu certitudine, în viața lor cotidiană locuitorii din spațiul extracarpatic din secolele XIV–XV pentru desemnarea câmpiei din sudul spațiului pruto-nistean utilizau formula „câmpul Tighinei” și nu întâmplător. Pe la trecerea Tighina șerpuia un drum comercial important, care prin valea Botnei ajungea la râul Prut. După trecerea de peste acest râu, la Țuțora călătorul își urma calea spre Iași și mai departe. Pe acest drum călătorii locali și străini făceau cunoștință pe viu cu specificul câmpiei din sudul spațiului pruto-nistean cu insuficiențele sale de apă potabilă, vegetație, cu o populație nu prea numeroasă, care pune la dispoziția drumeților animale de tracțiune, vehicule, alimente, furaj, gazde etc. Deci, formula locuitorilor din perioada respectivă într-o variantă actualizată, *câmpia Tighinei*, ar putea desemna mai bine numele stepei din sudul spațiului pruto-nistean și nu Bugeac, apărut în nomenclatorul toponimic cu mult mai târziu.

Însă subiectul de bază al baladei este acel Coste din titlul ei, care își găsește locul său și printre frunzașii politici de la Cetatea Albă. După bătălia de la Apele Albastre din 1362/1363 dintre lituanieni și cei trei „emiri tătari”, situația formațiunilor statale românești de la est de Carpați devenea tot mai favorabilă. În anii următori, în sud-estul spațiului carpatonistean s-au produs unele schimbări substanțiale. Fiind tot mai puțin stângenit de nomazi, Dimitrie a intensificat relațiile cu puterile străine. La 22 iunie 1368 Ludovic de Anjou a acordat negustorilor

supuși lui „Demetrius princeps Tartarorum” (adică, supus al Hoardei de Aur) scutire de vamă în regatul ungar, urmând ca brașovenii, la rândul lor, să se bucure de aceleași înlesniri în „țara” (terra) lui Dimitrie [5, p. 326]. Privilegiile acordate negustorilor ambelor părți au favorizat pătrunderea mărfurilor meșteșugărești din Transilvania la est de Siret, iar animalele domestice, peștele din țara lui Dimitrie erau direcționate în spațiul intracarpatic. Acest schimb favoriza producătorul și negustorul local, iar comercianții și meșteșugarii orientali de la Orheiul Vechi și Cetatea Albă, pierzând materia primă și cumpărătorul din regiune, au fost obligați să părăsească spațiul românesc. După anul 770 al hegirei (1368/1369), în sud-estul spațiului carpatonistean, inclusiv la Cetatea Albă, nu se mai întâlnesc monede bătute curent în centrele de emisie ale Hoardei de Aur. A încetat emisia monedelor giucide și în Orașul Nou de lângă Trebujeni. După această dată, în Orheiul Vechi moneda giucidă veche a continuat să circule, însă din cauza „lipsei” de piese noi, în activitatea economică a locuitorilor s-a resimțit necesitatea acută de introducere în circulație a unor obiecte noi de schimb. În acest scop, locuitorii orașului au procedat la diminuarea monedelor existente (de regulă, fiind înjumătățite) ori la utilizarea monedelor nebătute. O piesă înjumătățită și alta nebătută au fost depistate pe fundul gropii unei înhumății. Tot acolo a fost găsit și mortar de pe timpul ridicării unei construcții noi la Orheiul Vechi [20, p. 136], eventual, al cetății apărute recent. Însă din apus încă se mai făcea simțită o anumită presiune asupra spațiului de la est de Carpați din partea coroanei Sf. Ștefan, care o perioadă scurtă de timp s-a aflat într-o alianță dinastică cu Polonia. Presiunea ungară asupra spațiului carpatonistean s-a mai diminuat puțin după moartea regelui Ludovic de Anjou în 1382, urmată de lupta pentru putere dintre fiicele sale Maria și Iadviga, care conducea spre separarea Poloniei de coroana Sf. Ștefan. Pentru a stopa acest proces secesionist, în 1383 Maria a întreprins o campanie împotriva Haliciului, la care au participat volohii, adică moldovenii în frunte cu Petru Mușatin și iașii,

cu certitudine, formațiunea statală românească de pe cursurile inferioare ale Siretului și Prutului, în fruntea căreia o perioadă de timp s-a aflat Dimitrie. Campania menționată a pus începutul unei colaborări intense dintre cele două formațiuni statale, deoarece ele erau amenințate de aceleași pericole [21, p. 48]. În perioada menționată, situația politică internațională din estul Europei devenise mai complicată. În 1380, la Kulikovo principele rus Dimitrie, supranumit ulterior Donskoi, l-a biruit pe emirul mongolo-tătar Mamai. Însă de acest moment favorabil s-a folosit Tohtamâș, care biruindu-l pe Mamai, a restabilit unitatea Hoardei de Aur, iar în 1382 a ocupat Moscova, silind-o să revină sub autoritatea mongolo-tătară. De cursul inferior al Dunării tot mai mult se apropiau otomanii, care în 1385 au cucerit Sofia [22, p. 38], iar în anul următor i-au înfrânt pe despotul Dobrogei și pe Dan al II-lea, domnul Țării Românești. Asupra spațiului nord pontic plana nemilos pericolul mongolo-tătar, iar la Dunărea de Jos – cel otoman. În atare condiții dificile, românii din spațiul carpato-nistean căutau să-și unească forțele pentru a rezista în fața pericolului extern. În sud-estul spațiului carpato-nistean se manifesta o formațiune statală în frunte cu un oarecare Constantin, care tot mai mult se apropia de cea cu centrul la Suceava. Aceasta reiese din însemnările făcute în anul 1386 în registrul Massariei (Conducerii) din Caffa. Pentru data de 12 mai sunt trecute unele îndatoriri ale lui Ularius de Durio și Carollo de Orta, care plecau la Moncastro (Cetatea Albă) la Constantin și Petru voievod. Evenimentul a avut loc în toiul războiului dintre Caffa și mongolo-tătari [23, p. 177-185]. Adică, la Cetatea Albă, care deja de o anumită perioadă de timp nu aparținea mongolo-tătarilor, erau stăpâni Petru Mușatin și Constantin. În perioada anterioară fiecare din aceste două personaje istorice era conducător în teritoriul său distinct. Petru Mușatin era conducător în teritoriul cu centrul la Suceava, iar Constantin – în cel din apropierea Mării Negre. Ultimul făcea parte din „puternicii acestor locuri” ori a căpeteniilor de tipul lui Toma Alimoș, menționat anterior, care după retragerea mongolilor

la est de Bug, a ajuns în fruntea unui voievodat cu centrul la Cetatea Albă. În 1386 Constantin se afla în fruntea unei circumscripții cu centrul la Cetatea Albă. Însă către anul menționat Constantin deja ajunsese benevol în subordonarea directă a lui Petru Mușatin.

Prin urmare, după ce la Apele Albastre (1362/1363) unii „emiri tătari” au fost înfrânți de statul lituanian, aceștia s-au evacuat la est de Bug. Iar Dimitrie, conducătorul unei formațiuni statale românești de pe cursurile inferioare ale Siretului și Prutului a început să înainteze spre est ajungând la Nistru și Marea Neagră. Doar Cetatea Albă și teritoriul din apropiere rămânea în subordonarea unui conducător local (voievod) cu numele Constantin (Coste). În 1486, adică peste un secol, când au fost stabilite hotarele dintre teritoriul, ocupat de otomani (1484), și cel rămas sub autoritatea domnului Moldovei limitele circumscripției Cetatea Albă se aflau mai sus de Palanca (la nord) și pâraul Alcalia (vest). Circumscripția cu centrul la Cetatea Albă avea hotare cu ținutul Lăpușna, anterior supus administrației mongolo-tătare, iar apoi – formațiunii statale românești în frunte cu Dimitrie. Timp de circa două decenii autoritatea potentatului de la Cetatea Albă, moștenitorul puterii Hoardei de Aur și altor formațiuni turanice anterioare, s-a redus foarte mult. Iar acest Coste (Constantin) este unul din conducătorii locali, menționați în *Pomelnicul Mănăstirii de la Voroneț* printre voievozii noi, enumărați între Lațcu și Petru Mușatin [24, p. 166-183].

Anume, despre acest Costantin de la Cetatea Albă ar fi fost compusă balada populară intitulată *Costea*. Eroul ei principal ar fi avut în proprietatea sa un număr mare de oi, de la care avea o cantitate importantă de lactate, produse de carne etc. Pentru întreținerea lor pe timp de iarnă erau construite odăi (câșle). Pentru întreținerea numeroșilor iezii pe timp de primăvară era utilizată chiar și iarba proaspătă din livezile sale. Ovinele de pe la odăi erau păzite de zeci de căței. Atunci când stăpânul Costea era plecat cu treburi, spre exemplu, să cumpere sare din Galați pentru animale ori să vândă produsele lactate, el era înlocuit de slujile sale. Dar unul

dintre aceștia, Fulga, s-a haiducit, adică a început o luptă deschisă împotriva stăpânului. Deci, și Costea avea probleme cu anumite categorii sociale. E important de reținut faptul că până la Costea un post similar l-ar fi deținut tatăl, iar mai înainte – moșul, adică bunelul său. Deci, în perioada de până la trecerea Cetății Albe sub autoritatea lui Petru Mușatin (1383–1386), în plan social Costea cu tatăl și bunelul său făceau parte din elitele economice și administrative locale, care au fost la conducerea unui teritoriu de pe timpul Hoardei de Aur. Cu alte cuvinte, mongolo-tătarii din regiune, pe lângă obligațiile militare, mai aveau misiunea de colectare a impozitelor prin intermediul organelor de conducere ale românilor locali. Aceste structuri administrative locale organizau populația ortodoxă să îndeplinească cerințele economice față de mongolo-tătarii: participarea la colectarea impozitelor, executarea unor munci în folosul statului, punerea la dispoziția călătorilor animale de tracțiune, vehicule, gazde, alimente, furaj etc. Pentru persoanele oficiale aceste servicii erau gratuite. Iar negustorii aflați cu mărfurile lor în trecere achitau serviciile acordate de populația ortodoxă locală cu banii din buzunarul lor. La temelie acestui sistem administrativ se afla comunitatea rurală, care organiza îndeplinirea de către contribuabilii ortodocși a obligațiilor față de statul mongolo-tătar. În fruntea comunității rurale se afla organul de conducere format din „oameni buni și bătrâni”. Din el făcea parte și preotul local, care îndeplinea funcția unui organ de stare civilă: înregistra căsătoriile, nașterile, decesele etc. Iar mai multe comunități rurale și urbane de pe cursul inferior al Nistrului constituiau o circumscricție administrativ-teritorială, în fruntea căreia era un nobil local cu funcții administrative, aflat în serviciul Hoardei de Aur. După evacuarea mongolo-tătarilor din regiune, șeful comunității ortodoxe din circumscricție a trecut la Cetatea Albă. Funcția lui din circumscricție, devenită independentă, s-a extins și în domeniul militar, fiind numit voievod. Deci, reieșind din unele informații indirecte ale conținutului baladei menționate se poate con-

chide că în a doua jumătate a secolului al XIV-lea, un grup de sate cu populație română de pe cursul inferior al Nistrului au fost conduse de reprezentanții unei familii ortodoxe. După retragerea mongolo-tătarilor și evacuarea populației orientale de la Cetatea Albă și alte localități urbane din regiune (1369) la est de Bug, un reprezentant al acestei familii din cea de a treia generație cu numele Constatin (Costea) a devenit voievod al circumscricției în cauză. Termenul de voievod, utilizat pentru desemnarea acestui reprezentant al populației ortodoxe, denotă faptul că vechii nobili localnici au preluat de la mongolo-tătarii, retrași la est de cursul râului Bug, și funcția lor administrativ-militară. În așa mod, după 1369 conducerea ortodoxă locală a satelor românești de pe cursul inferior al Nistrului și-a extins autoritatea și la Cetatea Albă, locuită de reprezentanții diferitor etnii, dar administrată anterior de mongolo-tătarii. În anii 1383–1386 administrația circumscricției cu centrul la Cetatea Albă în frunte cu voievodul Constantin (Coste) a recunoscut supremația lui Petru Mușatin și în așa mod Țara Moldovei și-a extins teritoriul său până la gurile Nistrului.

Din cele relatate mai sus rezultă, că folclorul păstoresc conține anumite informații despre evoluția situației economice, sociale și politico-administrative a unor teritorii de la est de Carpați. Ele sunt importante pentru studierea trecutului populației românești din acest teritoriu multpătimit din perioada anterioară anului 1400, mai puțin reflectat în documentele scrise.

Referințe bibliografice:

1. Hâncu, A. *Miorița: geneza incipientă și generală (evoluția istorică) și varianta princeps*. În: Destin românesc. 2001, nr. 1.
2. *Miorița. Balade păstorești*. București: Minerva, 1974.
3. Ca Bogdan, care a ajuns la putere în valea Moldovei.
4. Rezachevici, C. *Cronologia domniilor din Țara Românească și Moldova*. A. 1324–1881. Vol. I. Secolele XIV–XVI. București, 2001.
5. Spinei, V. *Moldova în secolele XI–XIV*. Chișinău, 1994.
6. În locul fostei episcopii cumane din secolul al XIII-lea.

7. Papacostea, Ș. *Geneza statului în evul mediu românesc*, București: Corint, 1999.
8. Cu certitudine, politonimul din această baladă *moldovean* desemnează pe locuitorii din Baia, care în 1359 s-au răsculat împotriva dominației ungare în acest oraș.
9. Dragoș din Giulești.
10. Parasca, P. *Politica externă și relațiile internaționale ale Țărilor Române în epoca medievală*. Chișinău, 2005, p. 63-64.
11. Pentru reprimarea răscoalei de la Baia și cea de susținere a pretendentului la conducerea formațiunii statale din nod-vestul spațiului carpato-nistrean.
12. Gorovei, Șt. S. *Mușatinii*. București, 1976.
13. În așa mod, conducera structurii teritoriale din valea unui râuleț cu dimensiunile celui numit Moldova mai poate fi desemnată cu termenul căpitănie. La fel și structura teritorială de rangul Moldovei poate fi numită căpitănie.
14. Papacostea, Ș. *Românii în secolul al XIII-lea între cruciată și Imperiul mongol*. București, 1993.
15. Adică, supuse regelui ungar.
16. Parasca, P. *Moldavica. Studii*. Chișinău, 2009.
17. Care după nume pare să fi fost de origine română, aflat în supușenia mongolo-tătarilor.
18. Carnea de cal era utilizată pe larg în mediul nomazilor. În secolul al XI-lea și ungerii au fost nomazi. În perioada următoare ei treptat au trecut la modul de viață seminomad, semisedentar și sedentar. Nu-i exclus că unele tradiții de utilizare a carnei de cal să se fi păstrat la ei și în perioada imediat următoare.
19. Chirtoagă, I. *Suntem urmașii Romei*. Pagini din istoria poporului român. Chișinău: Litera, 2018.
20. Nicolae, E.; Postică, Gh. *Câteva monede descoperite la Orheiul Vechi*. În: Simpozion de numismatică. Chișinău, 28-30 mai, 2001.
21. Parasca, P. *Continuitatea populației românești din Podolia în secolele XIII-XIV*. În: Revista de istorie a Moldovei. 1995, nr. 2.
22. *Istoria Imperiului Otoman*. Coord. R. Mantran. București, 2001.
23. Papacostea, Ș. *La începuturile statului moldovenesc. Considerații pe marginea unui izvor necunoscut*. În: Studii și materiale de istorie medie. Vol. 4. București, 1975, p. 5; Josanu V. Monument al civilizației medievale românești: Cetatea Albă-Moncastro, București: Ed. Fundația Collegium XXI, 2014.
24. Eșanu, A.; Eșanu, V. *Întemeierea Țării Moldovei. Voievozii din sec. al XIV-lea*. În: Limba Română, nr. 9-10 (171-172), 2009, Anul XIX, Chișinău.

Evenimente politice de la est de Carpați de până la 1400, reflectate în folclorul păstoresc

Rezumat. În articolul dat se aduc dovezi că folclorul păstoresc conține informații despre evoluția situației economice, sociale și politico-administrative a unor teritorii de la est de Carpați. Ele sunt importante pentru studierea trecutului populației românești din acest teritoriu multpătimit din perioada anterioară anului 1400, mai puțin reflectat în documentele scrise. De exemplu, balada *Miorița* conține trei straturi. În primul strat și-ar găsi reflectare procesele sociale din secolele VIII-IX, care se află la temelia baladei menționate și constituie elementul național al operei folclorice. Cel de al doilea nivel reflectă evenimentul tragic din 1359, din valea Moldovei. Pe parcursul următoarelor secole, până când a fost culeasă de Aleco Russo și publicată de Vasile Alecsandri, s-au precizat numele personajelor baladei, alături de ungurean și moldovean apărând cel de vrâncean, necunoscut în documentele istorice anterioare secolului al XV-lea. Informații relevante istoric se conțin și în balada *Costea*.

Cuvinte-cheie: istoria Moldovei, folclor, balada *Miorița*, balada *Costea*.

Political events east of the Carpathians up to 1400, reflected in pastoral folklore

Abstract. This article provides evidence that pastoral folklore contains information about the evolution of the economic, social and politico-administrative situation of some territories east of the Carpathians. They are important for studying the past of the romanian population in this much-suffered territory from the period before 1400, less reflected in the written documents. For example, the ballad *Miorița* contains three layers. In the first layer would be reflected the social processes of the VIII-IX centuries, which are at the foundation of the mentioned ballad and constitute the national element of the folk work. The second level reflects the tragic event of 1359, in the valley of Moldova. During the following centuries, until it was collected by Aleco Russo and published by Vasile Alecsandri, the names of the characters of the ballad were specified, along with the hungarian and moldavian appearing the *vrancean* name, unknown in historical documents prior to the fifteenth century. Historically relevant information is also contained in the ballad *Costea*.

Keywords: history of Moldova, folklore, the ballad *Miorița*, the ballad *Costea*.